

Notat: Opsamling på oplæg fra Morten Ejrnæs

Den 6. november 2022 afviklede Skoleudvalget og Børneudvalget et temamøde om blandt andet børnefattigdom. De to udvalg havde inviteret lektor emeritus Morten Ejrnæs ind som oplægsholder og ekspert til at gøre udvalgene klogere på børnefattigdom og til at indgå i dialog med udvalgsmedlemmerne om emnet.

Morten Ejrnæs' oplæg tog udgangspunkt i tre hovedoverskrifter:

1. Hvordan definerer vi relativ fattigdom i Danmark?
2. Hvordan viser fattigdom sig i Danmark, og hvilke paralleller kan drages til Gentofte Kommune?
3. Hvordan kan børnefattigdom være skjult?

Faktaboks

Morten Ejrnæs er lektor emeritus i sociologi og socialt arbejde fra Aalborg Universitet og hyppig debattør på for eksempel Altinget.dk.

[Morten Ejrnæs — Aalborg Universitets forskningsportal \(aau.dk\)](https://www.aau.dk/research/morten-ejrnæs)

I det følgende vil hovedpointerne fra oplægget og drøftelsen med Morten Ejrnæs omkring børnefattigdom blive gennemgået. Dernæst følger en gennemgang af slidene (vedlagt som bilag) ud fra de tre hovedoverskrifter.

Hovedpointer fra oplægget

1. Relativ fattigdom er udtryk for ikke at have adgang til goder af økonomiske årsager. I Danmark er det anerkendt at anvende en relativ fattigdomsgrænse baseret på medianindkomst (f.eks. brugt af Danmarks statistik, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd mfl.). *"Relativ fattigdom betyder, at fattigdom måles i relation til den generelle levestandard i samfundet"* (Danmarks Statistik).
2. Der er generel enighed om hvilke 'børnegoder', der er vigtigst blandt familier på tværs af indkomstgrundlag. I familier med lavere indkomst laves der prioriteringer, fx vil fejring af barnets fødselsdag være vigtigere end at kunne invitere barnets venner på almindelige besøg.
3. Det får konsekvenser for børnelivet for de børn som lever i fattigdom fx i form af færre oplevelser, manglende mulighed for at deltage i fællesskabet og utilstrækkelig med nødvendigt tøj og sko. Der er en *lidt større*, men stadig *begrænset risiko* for livslang eller fortsat fattigdom, lavere indtægt og lavere uddannelsesgrad i voksenlivet for børn der opvokser med relativ fattigdom.
4. Når familier og børn lider afsavn af økonomiske grunde, er det væsentligt at vurdere hvilke negative konsekvenser, der kan have for børnene i deres hverdag. Der, hvor børnene oplever, at afsavnen får negative konsekvenser, vil de anlægge copingstrategier. Børnene kan fx dagligt konfronteres med andre børn, som er anderledes klædt, har langt flere muligheder for udfoldelse (fx i form af fritidsaktiviteter og ferier), og de skal hele tiden tage stilling til aktiviteter og samvær, hvor deltagelse potentielt vil kunne udstille dem som fattige. Marginalisering og eksklusion fra fællesskaber er derfor en daglig risiko for børnene.
5. Under oplægget og i dialog med udvalgene fremhævede Morten Ejrnæs, at det var vigtigt, at de professionelle i børnenes hverdag – fx skole eller dagtilbud – er opmærksomme på ikke yderligere at stigmatisere børn i fattigdom ved eksempelvis at arrangere fælles aktiviteter med høj deltagerbetaling, fx skoleudflugter. I stedet bør fagprofessionelle fokusere på at skabe fællesskaber, der er mulige for alle børn at deltage i.

Hvordan definerer vi relativ fattigdom i Danmark?

”Relative fattigdomsdefinitioner er baseret på antagelser om, at fattigdom betyder, at man udelukkes fra forbrug eller aktiviteter, som er normale eller alment accepterede som nødvendige for at deltage samfundslivet i det pågældende land.” (ME, slide 3).

Der findes flere måleformer for relativ fattigdom. Den hyppigst anvendte er ’50% af medianindkomst’ målet, der anvendes af blandt andre Danmarks Statistik og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i deres opgørelser. Fælles for målemetoderne er, at de muliggør sammenligninger på tværs af kommuner, regioner, lande mv. (ME, slide 4-5).

Hvordan viser fattigdom sig i Danmark, og hvilke paralleller kan drages til Gentofte Kommune?

Tabeller på slide 6-7 i Morten Ejrnæs’ oplæg viser hhv. en oversigt over familietyper sammenholdt med indkomstgrundlag (slide 6) og opgørelse over mængde og udvikling i kommunal relativ fattigdom (slide 7). På slide 7 ses, at Gentofte Kommune i 2020 havde omkring 400 børn i relativ fattigdom.

Tabellen på slide 8-9 viser to forskellige sammenligninger af Danmark op imod OECD-landene. På slide 8 ses Danmark placeret lavt, når der måles på, hvor mange børn Danmark har i lavindkomstgruppen sammenholdt med de øvrige OECD-lande. På slide 9 sammenholdes Danmark med de øvrige OECD-lande ud fra en betragtning om dybden af relativ fattigdom, dvs., hvor stor en andel af de lavindkomstgrupper vi har, som har væsentligt lavere end medianindkomsten som deres disponible indkomst. Medianindkomsten i Gentofte er 50 % højere end medianindkomsten på landsplan. Morten Ejrnæs konkluderer derfor, at der i Gentofte Kommune er større niveauforskel på børn, der lever under relativ fattigdom og dem, der ikke gør, sammenholdt med mange andre kommuner.

Ud fra tabel 10 konkluderer Morten Ejrnæs, at kontanthjælpen ligger under fattigdomsgrænsen i næsten alle tilfælde. Det er kun enlige og par uden børn, som vil kunne leve for en disponibel indkomst på kontakthjælpsniveau uden at være under grænsen for relativ fattigdom.

Hvordan kan børnefattigdom være skjult?

På slide 11 vurderer børnefamilier vægtning af afsavn. Familier med forskellige forsørgelsesgrundlag har forskellige holdninger til hvad og hvor meget, de anser som nødvendigheder ift. ”børnegoder”. Morten Ejrnæs konkluderer, at der er en høj grad af konsensus om, hvilke ”børnegoder” der er nødvendigheder blandt børnefamilier.

Tabellen på slide 12 viser, at desto lavere indkomstniveau familien har, desto flere familier oplever afsavn. På den måde er den indkomstgruppe, som modtager starthjælp/introduktionsydelse den gruppe, der ofte oplever afsavn – nemlig for 20-39 % af disse familier. Sammenholdes med børnefamilier, der har et indkomstniveau svarende til at modtage dagpenge eller er i beskæftigelse, der har 0-2 % af familierne oplevet afsavn.

Der findes forskellige typer af afsavn, jf. slide 13, der strækker sig fra basale afsavn i form af sund mad, en god bolig eller opvarmning, til sociale afsavn, hvor der ikke kan deltages i bestemte aktiviteter og til forbrugs- og modeorienterede afsavn som at have det rigtige tøj, IT-udstyr mv.

Morten Ejrnæs konkluderer på slide 14, at børn konfronteres dagligt med andre børn, som har andre adgange og muligheder end dem selv. De skal konstant tage stilling til situationer hvor de kan blive udstillet som fattige, med deraf potentielt følgende marginalisering og eksklusion.

Hvad mener Morten Ejrnæs "politikere skal vide"

Fattigdom kan have sociale konsekvenser for børn i form af eksklusion, stigmatisering eller sociale konsekvenser i eksempelvis skolen. Der er også risiko for, at børnene oplever mindreværdsfølelser eller skamfuldhed ved deres situation. Der er forskel på børns håndtering (copingstrategier), nogle kan forsøge sig med fritidsjob, kriminalitet og andre med tilbagetrækning og selvisolation. På trods af alvoren og risiko for et dårligere børneliv her og nu, er der en kun lidt større risiko for fortsat fattigdom, lav indtægt og lavere uddannelsesniveau senere i livet for børnene end for børn, der vokser op i "almindelige" økonomiske rammer (ME slide 14).